

**КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БЮРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

ФАКУЛЬТЕТ АГРАРНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра адміністративного менеджменту та зовнішньоекономічної діяльності

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС

з дисципліни «Бізнес-етика в сфері охорони здоров'я»

для підготовки фахівців ОС „Магістр”

спеціальність: 073 – «Менеджмент»

освітня програма – «Адміністративний менеджмент»

магістерська програма - «Управління медичними закладами»

форма навчання: заочна

факультет: аграрного менеджменту

КИЇВ-2021

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра зовнішньоекономічної діяльності і адміністративного менеджменту

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету аграрного менеджменту
_____ Остапчук А.Д.
“ ___ ” _____ 2021 р.

“СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри ЗЕД і
адміністративного менеджменту
Протокол № 16 від “26” травня 2021 р.
Т. в. о. завідувача кафедри
_____ Луцьк В.В.

”РОЗГЛЯНУТО ”

Гарант ОП «Адміністративний менеджмент»
_____ Ковтун О.А..

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ**

«Бізнес-етика в сфері охорони здоров'я»

Спеціальність: 073 «Менеджмент»
Освітня програма: «Адміністративний менеджмент»
Факультет: аграрного менеджменту
Розробник: Сидоренко С.В., к.е.н., доцент.
(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2021 р.

1. Опис навчальної дисципліни
«Бізнес-етика в сфері охорони здоров'я»

(назва)

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Галузь знань	07 „Управління та адміністрування”	
Спеціальність	073 Менеджмент	
Освітня програма	«Адміністративний менеджмент»	
Магістерська програма	Управління медичними закладами	
Освітньо-кваліфікаційний рівень	магістр	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	вибіркова	
Загальна кількість годин	38	
Кількість кредитів ECTS	1	
Кількість змістових модулів	1	
Курсовий проект (робота) <small>(якщо є в робочому навчальному плані)</small>	_____ (назва)	
Форма контролю	іспит	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	заочна форма навчання	
Рік підготовки	1	
Семестр	1	
Лекційні заняття	4 год.	
Практичні, семінарські заняття	6 год.	
Лабораторні заняття	год.	
Самостійна робота	год.	
Індивідуальні завдання	год.	
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних самостійної роботи студента –	_____ год. _____ год.	

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Неймовірно, що хоча засновники лікарської етики, такі, як Гіппократ, оприлюднили свої праці понад 2000 років тому, лікарська професія дотепер, не має основного, універсально вживаної навчальної програми викладання лікарської етики. Цей курс є кроком до все більшого розуміння як лікарської етики, так і етики ведення лікарського бізнесу. Також ознайомлення з новітніми міжнародними наробками в сфері лікарської етики і етичними принципами ведення бізнесу в сфері надання медичних послуг.

Мета: підготовка кадрів, спроможних стати до управління та трансформацію системи громадського здоров'я та охорони здоров'я на основі етичних підходів до введення бізнес процесів.

Завдання курсу: на основі сучасних міжнародних наробок і досягнень сформуванати правильне уявлення про сучасні форми лікарської етики та принципів етичної поведінки при наданні медичних послуг та особливості їх дотримання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- могли мотивувати людей рухатися до спільної мети, працювати в команді.
- вміти діяти на основі етичних міркувань (мотивів);
- мати здатність до саморозвитку, навчання впродовж життя та ефективного самоменеджменту,

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен вміти:

- вміти обґрунтовувати та управляти проектами, генерувати підприємницькі ідеї розв'язувати складні завдання з організаційної діагностики закладу охорони здоров'я.
- демонструвати лідерські навички та вміння працювати у команді, взаємодіяти з людьми, впливати на їх поведінку для вирішення професійних задач.

3. Програма та структура навчальної дисципліни

Структура навчальної дисципліни «Бізнес-етика в сфері охорони здоров'я»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					Кількість годин			
	Очна форма					Заочна форма			
	усього	у тому числі				усього	у тому числі		
		л	п	с.р			л	п	с.р
Змістовий модуль 1. Бізнес-етика в сфері охорони здоров'я									
Тема.1. ЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ МЕДИЧНОЇ І ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ							2	4	
Тема.2. ЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ НЕСПРИЯТЛИВИХ НАСЛІДКІВ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ. ЯТРОГЕНІЇ..							2	2	
Разом за змістовим модулем 1									
Усього годин							4	6	

4. Програма навчальної дисципліни. ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. Бізнес-етика в сфері охорони здоров'я

ТЕМА 1. ЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ МЕДИЧНОЇ І ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

Поняття етики в бізнесі. Етика медичного бізнесу. Моделі біоетики. Модель Гіппократа. Модель Парацельса. Деонтологічна модель. Модель "технічного" типу. Модель сакрального типу. Модель колегіального типу. Модель контрактного типу.

Етико-правові засади медичного втручання. Принцип поінформованої згоди. Історичні та міжнародні аспекти впровадження правової доктрини поінформованої згоди. При проведенні медичного втручання необхідно додержуватись основних положень відповідних міжнародних правових актів. Етико-правові засади обов'язкової та примусової профілактики та лікування. Надання інформації населенню про стан навколишнього природного середовища. Надання інформації про епідемічний стан. Категорії компетентності пацієнтів. Медичні втручання та надання інформації при різних станах та формах.

ТЕМА 2. ЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ НЕСПРИЯТЛИВИХ НАСЛІДКІВ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ. ЯТРОГЕНІЇ.

Законодавчі документи, котрі регулюють надання і контроль медичної допомоги в Україні, міжнародні нормативно-правові документи, котрі регламентують надання медичних послуг. Причини негативних наслідків медичної допомоги. Ятрогенія. Лікарська помилка. Дефекти надання медичної допомоги. Класифікація ятрогеній. Ухвалення етичних рішень. Види соціальних норм, які регулюють численні суспільні відносини. Проблеми трансплантології і ксенотрансплантації. Комплаєнс як гарантія успішного лікування хворого.

5. Темі практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	ЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ МЕДИЧНОЇ І ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	4
2	ЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ НЕСПРИЯТЛИВИХ НАСЛІДКІВ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ. ЯТРОГЕНІЇ..	2
Разом		6

6. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

1. Моделі біоетики.
2. Історичні та міжнародні аспекти впровадження правової доктрини поінформованої згоди.
3. Дефекти надання медичної допомоги
4. Надання інформації населенню про стан навколишнього природного середовища
5. Етико-правові засади медичного втручання.
6. Принцип поінформованої згоди.
7. 3 Етико-правові засади обов'язкової та примусової профілактики та лікування.
8. 4 Етико-правові аспекти несприятливих наслідків медичної допомоги.
9. Ятрогенії.

7. Методи навчання

Методи навчання, покладені в основу курсу, визначається у наступних напрямках:

- удосконалення організаційного процесу та організаційної культури у сучасних трудових об'єднаннях;
- перехід до гнучких організаційних структур; взаємодії комунікативних та психологічних технологій;
- залежність успіху організації від її здатності до змін, інновативності;
- визнання визначної ролі людини в організації, позиція, активність якої значною мірою визначає ефективність діяльності організації;
- підвищення соціальної відповідальності організацій тощо.

8. Форми контролю

Робочі завдання, презентація, тестовий контроль. Іспит

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль				Рейтинг з навчальної роботи $R_{НР}$	Рейтинг з додаткової роботи $R_{ДР}$	Рейтинг штрафний $R_{ШТР}$	Підсумков а атестація (екзамен чи залік)	Загальна кількість балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	Змістовий модуль 4					
0-100	0-100	0-100	0-100	0-70	0-20	0-5	0-30	0-100

Примітки. 1. Відповідно до «Положення про кредитно-модульну систему навчання в НУБіП України», затвердженого ректором університету 03.04.2009 р., рейтинг студента з навчальної роботи $R_{НР}$ стосовно вивчення певної дисципліни визначається за формулою

$$0,7 \cdot (R_{ЗМ}^{(1)} \cdot K_{ЗМ}^{(1)} + \dots + R_{ЗМ}^{(n)} \cdot K_{ЗМ}^{(n)})$$

$$R_{НР} = \frac{\dots}{K_{дис}} + R_{ДР} - R_{ШТР},$$

$K_{дис}$

де $R_{ЗМ}^{(1)}, \dots, R_{ЗМ}^{(n)}$ – рейтингові оцінки змістових модулів за 100-бальною шкалою;

n – кількість змістових модулів;

$K_{ЗМ}^{(1)}, \dots, K_{ЗМ}^{(n)}$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$K_{\text{дис}} = K_{\text{ЗМ}}^{(1)} + \dots + K_{\text{ЗМ}}^{(n)}$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі;

$R_{\text{др}}$ – рейтинг з додаткової роботи;

$R_{\text{штр}}$ – рейтинг штрафний.

Наведену формулу можна спростити, якщо прийняти $K_{\text{ЗМ}}^{(1)} = \dots = K_{\text{ЗМ}}^{(n)}$. Тоді вона буде мати вигляд

$$R_{\text{нр}} = \frac{0,7 \cdot (R_{\text{ЗМ}}^{(1)} + \dots + R_{\text{ЗМ}}^{(n)})}{n} + R_{\text{др}} - R_{\text{штр}}.$$

Рейтинг з додаткової роботи $R_{\text{др}}$ додається до $R_{\text{нр}}$ і не може перевищувати 20 балів. Він визначається лектором і надається студентам рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня знань студентів з дисципліни.

Рейтинг штрафний $R_{\text{штр}}$ не перевищує 5 балів і віднімається від $R_{\text{нр}}$. Він визначається лектором і вводить рішенням кафедри для студентів, які матеріал змістового модуля засвоїли невчасно, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

2. Згідно із зазначеним Положенням *підготовка і захист курсового проекту (роботи)* оцінюється за 100 бальною шкалою і далі переводиться в оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

0-34	Ф	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
------	---	--	--

10. Методичне забезпечення

Державні стандарти освіти, навчальні плани, навчальні програми з усіх нормативних і вибіркового навчальних дисциплін, програми навчальної, виробничої та інших видів практик, підручники і навчальні посібники, інструктивно-методичні матеріали до семінарських, практичних, індивідуальні навчально-дослідницькі завдання, контрольні роботи, текстові та електронні варіанти тестів для поточного і підсумкового контролю, методичні матеріали для організації самостійної роботи студентів

11. Приклад іспитового білету

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

ОКР Магістр напрямок підготовки/ спеціальність	Кафедра Адміністративного менеджменту та ЗЕД	<i>Екзаменаційний</i> БІЛЕТ № 1 з дисципліни «Бізнес-етика в сфері охорони здоров'я»	Затверджую Зав. кафедрою
	2021-2022 н.р.		Луц'як В.В... 21.09.2021р.
Адміністративний менеджмент			

1. Екзаменаційні запитання

1. Моделі біоетики.
2. Історичні та міжнародні аспекти впровадження правової доктрини поінформованої згоди.

2. Тестові завдання

1. Необхідність компетентності пацієнтів для прийняття поінформованої згоди впливає з таких чинників:

1. пацієнт повинен мати здатність брати участь у процесі прийняття рішення щодо методів діагностики, лікування або профілактики;
2. пацієнт повинен мати здатність судити про хід лікування;
3. пацієнт повинен бути здатним гарантувати, що він має необхідну інформацію.
4. пацієнт повинен мати можливість оплатити послуги по лікуванню.

2. Обов'язковим щорічним профілактичним медичним оглядам на туберкульоз підлягають:

1. діти віком до 14 років включно;
2. працівники, зайняті на складних роботах, роботах у відкритих середовищах;
3. особи віком до 21-го року;
4. працівники окремих професій, діяльність яких пов'язана з обслуговуванням електронно-магнітного обладнання.

3. Причини негативних наслідків медичної допомоги:

1. природний ризик медичного втручання;
2. дефекти надання медичної допомоги;
3. лікарські помилки;
4. виникнення ятрогенного захворювання.

4. Ступінь реакції пацієнтів на деонтологічні помилки медичного персоналу залежить від ряду факторів:

1. місця проживання;
2. статі;
3. віку;
4. освіти.

5. В законодавстві США існує декілька виключень з вимог поінформованої згоди, що припускають можливість лікування без згоди пацієнта:

1. виняток у при кризовому стані.
2. виняток у випадку відмови.
3. виняток при індивідуальному страховому полісі.
4. виняток внаслідок некомпетентності пацієнта.

6. Принцип поінформованої згоди. Інформація лікаря повинна містити:

1. відомості про характер та мету запропонованого методу діагностики, лікування, профілактики;
2. інформацію щодо ризику, що містить медичне втручання;
3. інформацію щодо існуючих альтернатив даному медичному втручання.
4. лікар повинен повідомити пацієнту діагноз захворювання, незважаючи на його прогноз

7. Згідно з основними положеннями міжнародної конвенції про права людини та біомедицину, підписаної всіма державами - членами Ради Європи, особа, над якою провадяться наукові дослідження:

1. має бути поінформованою про свої права та гарантії, які законодавчо передбачені для її захисту;
2. повинна сама подати ініціативу на проведення наукового медичного експерименту;
3. оформити в письмовому вигляді свою згоду на проведення наукового експерименту;
4. має право в будь-який час вільно відкликати свою згоду.

8. Профілактичні щеплення мають проводитися:

1. тільки після огляду пацієнта.
2. тільки після рішення суду
3. в разі відсутності в нього відповідних медичних протипоказань
4. після отримання об'єктивної інформації щодо маніпуляції

9. Хто має приймати рішення за частково компетентних пацієнтів:

1. сам пацієнт.
2. пацієнт з лікарем.
3. пацієнт з родиною.
4. пацієнт з адвокатом.

10. . Медикаментозні ятрогенії виникають внаслідок:

1. помилкового призначення лікарем препарату, без урахування віку та стану пацієнта;
2. передозування фармакологічної дії препарату;
3. наслідком встановлення помилкового діагнозу
4. неврахування побічної дії медикаментозного препарату або перехресної дії препаратів.

12. Рекомендована література

1. Вороненко Ю.В., Радиш Я.Ф. Медичне право в системі права України: стан і перспективи розвитку // Український медичний часопис, 2006. — No 5 (55). — С. 5–10.
2. Запорожан В.М. Біоетика: Підручник / В.М. Запорожан, М.Л. Аряєв. — К.: Здоров'я. —2005. — 288 с.
3. Згречча Е., Спаньйоло А. Дж., П'єтро М.Л. ді та ін. Біоетика / Переклад з італійської В.Й. Шорвкун: Підручник. — Львів: Вид-во ЛОБФ “Медицина і право”, 2007. — 672 с.
4. Назар П.С., Віленський Ю.Г., Грандо О.А. Основи медичної етики. — К.: Здоров'я. —2002. — 344 с.
5. Перспективи ксенотрансплантації. Наукові аспекти та етичні розмірковування / Х. де Діос Віал Корреа (ред), Е. Згречча, Ф. Бах та ін.; Пер. з англ. М.Д. Луцик, з італ. І.Є. Бойко. —Львів: Вид-во ЛОФБ “Медицина і право”, 2007. — 48 с.
6. Плешко О.С., Радиш Я.Ф. Етико правові аспекти регулювання генетичних втручань. Вступ до проблеми // Матеріали третього Національного конгресу з біоетики за міжнародною участю (8–11 жовтня 2007 р., Київ, Україна) — К.: — С. 61.
7. Радиш Я.Ф., Кузьмінський П.Й. Медичне право у системі освіти молодших спеціалістів в галузі охорони здоров'я // Управління закладом охорони здоров'я, 2007. — No 9. — С. 83–87.